UDK 371.3
UDK 811.163.42 ISSN 1845-8793 HRVATSKI, XXIII, br. 2, Zagreb, 2025.

Stručni rad
Prihvaćen za objavljivanje: 15. ožujka 2026.

OPASKE O NEKIM ASPEKTIMA DRŽAVNE MATURE I NASTAVE HRVATSKOGA

Lahorka Plejić Poje
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sažetak: U prvom se dijelu rada daje osvrt na promjene u ispitu iz Hrvatskoga jezika na državnoj maturi uvedene od šk. god. 2022/2023. u odnosu na ispit kakav se pisao dotad. Utvrđuje se da je broj zadataka iz književnosti smanjen. Upozorava se na nerazmjer između opsega gradiva, broja i vrste ishoda u gimnazijskoj nastavi književnosti s jedne strane i broja i tipa pitanja kojima se gradivo ispituje s druge strane. Drugi dio rada osvrće se na pitanje smisla nastave književnosti, kao i na njezinu zadaću da učenike potakne na kritičko razmišljanje i kreativnost. Taj se ishod tradicionalno treba postići (i) pisanim radovima, pa tako i esejskim zadatkom na državnoj maturi. S obzirom na to da esej izaziva podosta otpora i kod učenika i u javnosti, ovdje se za ilustraciju navodi nekoliko tema o kojima su učenici morali pisati u drugoj polovici 19. i prvoj trećini 20. stoljeća. Obrada tih tema zahtijeva i kritički stav i kreativnost. Tako se na nekoliko primjera pokazuje da „novi" zahtjevi koji se pred nastavu i državnu maturu postavljaju i nisu baš novi.

Ključne riječi: državna matura iz Hrvatskoga; književnost na maturi; esejski zadatak

Gotovo svake godine Hrvatski na maturi izaziva prekomjerne negativne reakcije u medijima. Nekoliko se dana o pojedinim zadacima gorljivo raspreda i piše, no reakcije su nerijetko poprilično promašene.[1]

[1] U kontekstu medijskih reakcija na ispit iz Hrvatskoga jezika zanimljiv je sada već davni članak Milovana Tatarina objavljen u *Vijencu* 2012. Prošlo je podosta vremena od toga članka, ali reakcije su ostale uglavnom jednake. V. https://www.matica.hr/vijenac/477/ministrove-muke-po-maturi-19138/.

Utemeljenije zamjerke nacionalnom ispitu iz Hrvatskoga jezika čuju se uglavnom u užim krugovima te ostaju izvan fokusa javnosti. Državni ispit iz Hrvatskoga svakako bi valjalo temeljito analizirati, a ovdje će se iznijeti tek nekoliko riječi o nekim dijelovima toga ispita te o nastavi koja je u izravnoj vezi s njima. Povod za ovaj osvrt o području književnosti u državnim ispitima, a onda i smislu nastave književnosti, bio je skup o maturi iz Hrvatskog jezika održan u suorganizaciji Odsjeka za kroatistiku i Hrvatskoga filološkog društva na Filozofskom fakultetu 2024. godine.

Prema *Kurikulumu za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj* u nastavi Hrvatskoga područje *književnost i stvaralaštvo* zastupljeno je s 40–45%, *kultura i mediji* s 10–15%, a *hrvatski jezik i komunikacija* s 45–50% (to se odnosi na gimnazije, odnosno na 140 sati nastave godišnje). U odnosu na predkurikulsko vrijeme očito je da se kurikulom težilo izmijeniti dotadašnju učioničku praksu, u kojoj je u srednjim školama dugo prevladavalo područje književnosti, jezik je bio minoriziran, katkada čak i posve istisnut, a kultura i mediji, pa i komunikacija, također su bili zapostavljeni.

Omjer iz kurikula ne zrcali se posve u državnoj maturi jer neka područja u postojećem obliku ispita nije moguće ispitati. Struktura je ispita sljedeća: prva ispitna cjelina ispituje „čitanje, književnost i hrvatski jezik", drugoj je cjelini zadatak da provjeri vještinu pisanja sažetka, a treću cjelinu čini esej. Prva ispitna cjelina ispituje sljedeće obrazovne ishode: čitanje književnog teksta, čitanje neknjiževnog teksta, teoriju i povijest književnosti. Podsjetimo prvo na promjene koje su se dogodile s državnom maturom nakon što je uveden kurikul 2019/2020. Matura je izmijenjena u školskoj godini 2022/2023. Prije uvođenja kurikula ispit iz hrvatskog jezika provodio se na dvije razine, višoj i osnovnoj. Na obje razine broj je pitanja bio jednak. Ispit je bio podijeljen u tri podcjeline. U prvoj podcjelini, naslovljenoj „Književnost i neknjiževni tekst", 30 se pitanja odnosilo na „čitanje", odnosno na zadatke vezane uz polazni tekst, pričem je bilo 10 polaznih tekstova s po tri pitanja za svaki, što je nosilo ukupno 30 bodova. U drugoj podcjelini bilo je 25 zadataka iz područja književne teorije i povijesti književnosti, što je donosilo 25 bodova. Treća podcjelina sadržavala je 25 pitanja iz jezika, također s 25 bodo-

va; ukupno su zadaci nosili maksimalno 80 bodova. Od školske godine 2022/2023. ispiti se provode samo na jednoj razini. Osnovna struktura ispita ostala je slična. Uz esej i sažetak, ispit se sastoji od triju cjelina: „Čitanja", „Književnosti" i „Hrvatskog jezika". U cjelini „Čitanje" provjerava se razumijevanje književnih i neknjiževnih tekstova, i to jednakim brojem pitanja (30) kao i prije reforme, ali je smanjen broj polaznih tekstova na 6, a povećan broj pitanja uza svaki tekst na 5. Od tih šest polaznih tekstova četiri su pritom književna, a dva su neknjiževna. Na tom se dijelu može steći 30 bodova. Nadalje, „Književnost" se provjerava u 12 pitanja i nosi toliko bodova, jezik u 15 pitanja s po jednim bodom i jednim pitanjem s pet bodova, što iznosi 20 bodova. Ukupno se na tom dijelu ispita mogu steći 62 boda, dakle 18 manje nego što je bilo u istoj ispitnoj cjelini u predkurikulskoj maturi.

Književnost u užem smislu riječi, ponovimo, s nekadašnjih 25 pitanja i toliko bodova smanjena je na 12 pitanja, odnosno bodova. Time je područje više nego prepolovljeno. U dotadašnjim ispitima u 25 pitanja bila je obuhvaćena cjelokupna povijest književnosti, od antike do postmoderne; tražila su se neka dominantna obilježja bilo razdoblja bilo kanonskih djela, prepoznavanje pojedinih stilskih figura i postupaka te prepoznavanje citata iz važnijih djela koja su na popisu za cjelovito čitanje i s kojima se učenici susreću kao reprezentativnima za određeno razdoblje, poetiku ili autora. Iako je i 25 pitanja bilo premalo da bi se ispitalo golemo gradivo četverogodišnje gimnazijske nastave (a program je svakako bio preopsežan), 12 pitanja doista je premalo da bi se išta propitalo. Zanimljivo je pritom da se u Ispitnom katalogu navodi da je cilj ispita:

> utvrditi razinu postignuća pristupnika (…) u razumijevanju i tumačenju tekstova hrvatske i svjetske književnosti uz primjenu znanja iz teorije književnosti i povijesti književnosti i kritičkoga mišljenja.[2]

Taj je cilj nemoguće postići malim brojem pitanja. Naravno, nešto se od toga propituje i esejskim pitanjem, ali ne mnogo. Time tema knji-

[2] Https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2022/09/HRV-2023a.pdf, str. 6.

ževnosti na maturi postaje gotovo bespredmetnom. Doda li se ktomu da prema kurikulu nastava književnosti više ne uključuje kronološki, odnosno dijakronijski pregled, nego tematski, a da se pritom i dalje u konačnici mora „izlučiti" svojevrsna „vremenska lenta" s temeljnim periodizacijskim konceptima, i sve to u nekoliko pitanja, onda je doista teško govoriti o relevantnoj provjeri znanja iz književnosti.

Osim broja pitanja iz područja književnosti, učinkovitost mature upitna je i zbog tipa zadataka kojima se ispituje znanje toga područja. Da bi ocjena bila objektivna (a znamo da ocjena mora imati određena obilježja kao što su objektivnost, pouzdanost, osjetljivost i točnost), treba se na zadovoljavajući način oblikovati pitanje. Sastavljači pitanja tome pažljivo pristupaju, a sadržajna recenzija, kao i metodička i psihometrijska provjera potvrđuju pitanja, ali je problem što se gradivo provjerava isključivo zadacima višestrukog izbora. Dobro je poznato da se zadacima višestrukog izbora ispituje prije svega znanje koje je na razini prepoznavanja. Nadalje, već je i na intuitivnoj razini jasno, a i u znanstvenim je radovima dokazano da se u zadacima višestrukog izbora postižu bolji rezultati nego u zadacima koji traže razumijevanje ili primjenu (v. npr. Pastuović 2013: 465). Nadalje, rezultati istraživanja pokazali su da se strategija učenja sadržaja mijenja s obzirom na to koji tip zadataka/testa učenici očekuju, odnosno: „Način provjeravanja i ocjenjivanja utječe na to kako će učenici učiti, kakvo će znanje usvojiti i kakav će stav prema učenju i znanju zauzeti" (Penca Palčić 2008: 137). Budući da je težište zadataka višestrukog izbora pretežno na prepoznavanju i dosjećanju, onda se može očekivati da će se i učiti površno. Uzmu li se u obzir prevelik opseg gradiva, kao i pritisci i nervoza stvoreni oko mature, koji počinju već u 1. razredu srednje škole i velik su uteg nastavi, nije neobično što učenici masovno pribjegavaju učenju iz različitih priručnika izrađenih upravo za što lakše savladavanje mature; štoviše, nerijetko i nastavnici pribjegavaju „ekonomičnom" pristupu nastavi, imajući sve četiri godine na umu da je ključno pripremiti učenike za maturu, što možda i ne bi bilo loše kad matura ne bi bila takvom kakva jest.

Smanjen broj pitanja također može biti demotivirajući čimbenik: gradivo je golemo, a ako se svede na samo 12 pitanja, može se zaklju-

čiti da doista nema smisla utrošiti mnogo vremena na učenje. Zadaci višestrukog izbora omogućuju doduše lakše i objektivnije ispravljanje ispita, ali odabir takvoga tipa i usto malen broj zadataka zapravo upućuju na to da je književnost u kurikulu sporedna i da se doista može shvaćati kao gnjavaža ili „nužno zlo" u školovanju.

Za gimnazijalce matura iz hrvatskog, uz druge obavezne predmete, ima izlaznu funkciju, „ali i selekcijsku" (Pastuović 2013) jer se prema rezultatima mature upisuju studiji. Kada govorimo o ispitu iz hrvatskog, to je osobito važno za studij kroatistike, pa i studije neofilologija, no s obzirom na tip zadataka, tj. tip znanja koje treba pokazati i na relativno nizak prag prolaznosti, taj selekcijski učinak nije prevelik, a za bolje učenike također može biti demotivirajući. Za studij kroatistike čak je i porazan, jer se na temelju mature dade zaključiti da je taj studij lako upisati, a mnogi će onda zaključiti da u nj ne treba uložiti previše truda.

S esejskim zadatkom stvari stoje slično: za maturu iz hrvatskog općenito je potrebno pročitati samo šest djela u cijelosti, a zapravo ne treba ni njih jer postoje priručnici koji nude proširene sažetke, kao i već oblikovane uvodne dijelove, poželjne izraze koji se moraju upotrijebiti u „argumentaciji" i slično. Gimnazijski profesori već od prvog ili drugog razreda nastoje svoje učenike „osnažiti" kontinuiranim vježbanjem pisanja eseja. Čine to i brojne tvrtke koje se bave isključivo pripremom učenika za polaganje mature. S obzirom na to da postoje čvrsta pravila za pisanje eseja i malen broj djela koja se u njemu mogu pojaviti, i taj se zadatak može svladati bez velike muke. Jedino je nevolja s određenim brojem riječi: esej mora sadržavati najmanje 440 riječi. Pisanje za novine i časopise oduvijek je doduše bilo ograničeno prostorom pa se mjerilo brojem znakova, odnosno kartica, a u novije vrijeme to je postalo još preciznijim zbog računala. I u maturalnim zadaćama kakve su se nekoć pisale znalo se da postoji minimum, ali on je bio okviran. Prebrojavanje riječi iz različitih je razloga apsurdno i sigurno ne pridonosi ni kreativnosti ni kritičkom mišljenju.

Tema književnosti u nacionalnim ispitima zapravo je dio šire teme književnosti u nastavi već i zbog toga što je državna matura dovoljno dugo prisutna da povratno djeluje na nastavu i određuje na koji će se

način u učionici raditi. A pristup koji se ravna prema maturi svakako je reduktivan. O tome se, uostalom, višekratno i meritorno govorilo. Primjerice, niz preciznih zapažanja o nastavi književnosti iznesen je na okruglom stolu *Uloga književnosti u suvremenom obrazovanju* što ga je 2016. organiziralo uredništvo *Umjetnosti riječi*, odnosno tadašnji glavni urednik Davor Dukić, a transkript je i objavljen u broju 1–2 iste godine (v. osobito izlaganja Reškovca, Janjića i Medića), dostupan je i na mreži te ovdje ne treba ponavljati ono što je rečeno. No kad je već spomenut časopis *Umjetnost riječi*, koji je uvelike oblikovao pristup književnosti u srednjoj školi (dodajmo da su nekoć na taj časopis bili pretplaćeni mnogi srednjoškolski profesori hrvatskoga), spomenimo i da je ta sintagma zadržana u kurikulu, u kojemu se predmetno područje definira ovako: „Predmetno područje književnost i stvaralaštvo temelji se na razumijevanju književnosti kao umjetnosti riječi i osobite uporabe jezika." No *umjetnost riječi* u maturi posve nestaje jer se književnost, usprkos svojoj višedimenzionalnosti, svodi uglavnom na jednodimenzionalno, gotovo pa „kvizaško" znanje, a svakako je daleko od umjetnosti ili uopće od nečega što bi moglo biti važno za život. Ili, da okrenemo: budući da smo fokusirani na normiranost i mjerljivost, pa i utrživost, jasno je da od književnosti ne može mnogo ostati ni u nastavi, ni u maturi. Doduše, drugo područje, *hrvatski jezik i komunikacija*, koje nije nimalo nevažno, ojačano je i u kurikulu i u maturi, no pitamo li se pritom na temelju čega ćemo, iz čega i čime komunicirati, govoriti, pisati, izražavati se? Ne priskrbljuje li nam te sposobnosti uvelike baš književnost?

***

Iskustvo nam govori da starije generacije nisu bile lišene vještine usmenoga i pisanoga izražavanja, kao ni kritičkoga mišljenja, što će reći da se to negdje ipak njegovalo. U tom je kontekstu zanimljivo baciti pogled malo dalje unatrag i suvremenu situaciju omjeriti o onu iz vremena uvođenja nastave na materinskom jeziku u hrvatske škole, dakle iz druge polovice 19. stoljeća. Doba je to kada se hrvatski tek uvodi kao nastavni jezik i kada se formira osmogodišnja gimnazija (pa viša gimnazija odgovara današnjoj srednoj školi). Valja imati na umu da su razlike

između onoga i današnjega vremena znatne i da su gimnazije tada bile elitne škole te da ih je pohađao znatno manji broj učenika nego danas, no neke se usporedbe ipak mogu povući. Iako dokumenti nisu izdašni, ono što je sačuvano iz vremena kada se predmet Hrvatski jezik oblikovao u srednjim školama kazuje da su mnogi ciljevi kurikula koji se prezentiraju kao „novi" zapravo prisutni već više od stoljeća i pol. Podsjetimo: među ciljevima aktualne državne mature iz Hrvatskoga navodi se da se ispituju postignuća „u ovladanosti jezičnim znanjem i znanjem o hrvatskome jeziku kao sustavu", „u jezičnoj djelatnosti pisanja tekstova različitih vrsta i funkcionalnih stilova", „u komunikacijskoj kompetenciji pri čitanju i pisanju tekstova različitih sadržaja, strukture, namjene i stilova" i u „razumijevanju i tumačenju tekstova hrvatske i svjetske književnosti uz primjenu znanja iz teorije književnosti i povijesti književnosti i kritičkoga mišljenja"[3] Reformski dokument za više gimnazije u zemljama habsburške krune, *Nacrt ustroja gimnazija i realnih škola u Austriji* (*Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Österreich*) iz 1848, kojim je propisano da se nastava održava na materinskom jeziku, kaže da se srednjoškolskom nastavom treba postići otprilike isto, odnosno ono čega se ne bi postidio ni današnji kurikul, a to je:

> vještina i stilska ispravnost u pisanoj i usmenoj uporabi jezika za izricanje postupno sve šireg vlastitog misaonog kruga; u povijesnom pogledu prošireno poznavanje jezika; povijesno i estetsko znanje o najvažnijem iz nacionalne književnosti te karakterizacija glavnih vrsta proznih i poetskih umjetničkih oblika koja se iz toga razvija. (cit. prema Švoger, Matasović, Horbec 2017: 2015)

Isti su se ciljevi dakle nastojali postići gimnazijskom nastavom od vremena kada se predmet uvodi u škole. Dio se tih ciljeva postizao i pisanjem eseja, odnosno školskih zadaća, kao i sastava na maturi, a nastavnici i stručnjaci i tada su raspravljali o smislu nastave književnosti, njezinim zadaćama i oblicima ispitivanja. Tako je primjerice davne 1908. godine u *Nastavnom vjesniku, glasilu srednjoškolskih profesora*, objavljen osvrt u kojem se kaže: „Mnogi drže pismene sastave, zadaće u materinskom jeziku, paladijem humanističke gimnazije. Tim se sa-

[3] https://www.ncvvo.hr/wp-content/uploads/2024/09/HRV-2025.pdf, 5–6.

stavima mladež sprema i vježba za samostalni duševni rad u poznijem životu" (Pasarić 1908: 462). Danas bi se „samostalni duševni rad" nazvao kritičkim mišljenjem i kreativnošću, što bi se posve podudaralo s deklarativnim zahtjevima suvremene nastave. Pogleda li se kako se to nastojalo ostvariti, uočit će se da se od učenika očekivalo podosta znanja, kao i razmišljanja i samostalnosti. Za ilustraciju navedimo nekoliko primjera: uz niz općenitijih tema poput poslovica ili gnomskih oblikovanih citata iz književnih djela, u završnom razredu zagrebačke Kraljevske gimnazije 1862. jedna je od tema bila: *Rim i Kartago, – Francezska i Englezska*. *(Prispodoba)*, što bismo danas nazvali usporednim esejem, bez polaznoga teksta, ali se predmnijeva dosta znanja i ponešto samostalnoga povezivanja i zaključivanja. U karlovačkoj gimnaziji u školskoj godini 1880/1881. u V. razredu (današnjem I. gimnazijskom) pisala se zadaća na temu *Romanca i balada s gledišta općenitog i napose našeg narodnog*. U gospićkoj je gimnaziji u školskoj godini 1910/1911. u VII. razredu gimnazije zadana tema *Ženski karakteri u Gundulićevu „Osmanu"*, koja bi i danas bila privlačna (ali bi bila primjerenija diplomskom radu na studiju književnosti, nikako ne u srednjoj školi). U klasičnoj gimnaziji u Zagrebu u školskoj godini 1934/1935. u VII. razredu (današnji III) zadana je tema *Slika Slavonije prema Relkovićevu Satiru*, što bi uz nešto moderniji rječnik i uporabu termina poput „reprezentacije", i danas bila dobra tema seminarskog ili čak diplomskog rada na studiju književnosti. A u istoj je gimnaziji iste godine zadana i tema srodna onoj koja je ovdje prva spomenuta, dakle tema za usporedni esej koja pritom zahtijeva i znanje, i razmišljanje, i zaključivanje, pa i stanovitu kreativnost: *Jugoslavenska Sparta i jugoslavenska Atena (paralela)*. Inače je raspon školskih zadaća bio oslonjen na različite tipove tekstova, a bile su uključene i komponente kulture i medija, kao i komunikacije. Neke su se teme naime izravno referirale na koju tematsko-idejnu komponentu iz određenog književnog teksta, neke su se oslanjale na različite znanosti (povijest, povijest jezika, prirodoslovlje), neke su pak bile sociološki, filozofski, pedagoški ili psihološki usmjerene (npr. *Romantičko i realističko gledanje na svijet*; *Današnja reklama*; *Uloga književnosti u narodnom*

životu; *Potreba zakona u državi*…).[4] Ne znamo, naravno, kako su te zadaće izgledale, ali možemo pretpostaviti da je barem dio učenika mogao odgovoriti na tako složene zadatke. Imajmo pritom na umu da je u čitankama bilo znatno manje metateksta nego što ga imaju recentne čitanke, a nastavnici i učenici nisu imali na raspolaganju raznovrsne priručnike kojima bi školsko gradivo mogli proširiti.

Posve je sigurno da je i nekadašnja obrazovana praksa bila daleko od idealne, o čemu postoje pisani tragovi, ponajviše u *Nastavnom vjesniku*. No iz toga ništa nismo naučili. Naša je recentna nastava književnosti u očitom proturječju sama sa sobom: dok se deklarativno poziva na „humanističke vrijednosti" i „kritičko mišljenje", ona ih u isto vrijeme i potire jer uspijeva potisnuti estetski aspekt književnosti nauštrb mehaničkog učenja. U konačnici, i od eseja pravi tržišnu robu: ovakva koncepcija srednje škole i mature otvara prostor centrima za pripremu mature, koji uspješno prodaju „know-how", što je u suprotnosti s proklamiranim težnjama prema učeničkoj samostalnosti, kreativnosti i kritičnosti. A već je spomenuti članak iz 1908. kritizirao praksu koja, kako Pasarić piše, počiva na posebnim „teorijama o sastavcima" i knjigama „sa gotovim zadacima i u detaile obrađenim temama" (*ibid.*).

Kako god, u usporedbi s nekadašnjim temama današnji su esejski zadaci na maturi jednostavniji, predvidljiviji i naučljiviji, a istodobno ograničeni strogim pravilima. Izazivaju mnogo straha i otpora, a podosta se rogobori i protiv broja (samo šest) i izbora djela koja se za maturu moraju pročitati u cijelosti. Drugim riječima, jesmo li se pomaknuli s mjesta u gotovo 170 godina?

***

Kao što je spomenuto, matura i za nastavnike predstavlja velik pritisak. Kurikul pritom nije ništa olakšao, možda je samo otežao. Mnogi su nastavnici naime ostali zatečeni otvorenošću kurikula i zahtjevima koji se pred njih postavljaju zbog te neodređenosti. Štoviše, osim s ne-

[4] Svi su primjeri u zagradi uzeti iz spomenuta izvještaja zagrebačke klasične gimnazije za 1934/1935.

dorečenostima u pogledu sadržaja, nastavnici se suočavaju i s doista visokim zahtjevima. Kako stoji u *Kurikulumu*,

> [u]čitelj i nastavnik prihvaća i primjenjuje inovativne pristupe u teoriji i praksi nastave hrvatskoga jezika i kontinuirano unapređuje svoje kompetencije da bi se održala visoka profesionalna kvaliteta poučavanja u skladu sa zahtjevima suvremenoga društva. Metode i pristupe poučavanju osmišljava i primjenjuje kreativno i samostalno radi poticanja na učenje i razvoj… (https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html)

Koji su to inovativnu pristupi, stigne li ih nastavnik osmišljavati, ima li kapaciteta kontinuirano unapređivati svoje kompetencije? Podržava li matura iz hrvatskoga inovativnost i kreativnost ili čini upravo suprotno? Podržava li te zahtjeve išta u obrazovnom sustavu?

S obzirom na stanje u sustavu koji počiva više na entuzijazmu dijela nastavnika nego na dobro osmišljenoj strategiji, na neselektivnost ili čak negativnu selekciju kadrova, na ne odveć ugledan status gimnazijskih profesora, na pritisak što ga rade roditelji i nemoć sustava da se tome suprotstavi, teško da bi se tako visoko zacrtani zadaci i ciljevi mogli ostvariti. Mnogo nastavnika i mimo sustava uspijeva pokazati da književnost ima smisla, i da se može vrhunski raditi i u osnovnoj školi, i u „elitnoj" gimnaziji, i u strukovnoj, tehničkoj školi, no uza sve postojeće probleme sada i umjetna inteligencija temeljito poljuljava odgojno-obrazovni proces, što je izazov koji nadmašuje sve prethodne izazove.

LITERATURA

- *Hrvatski jezik. Ispitni katalog za državnu maturu u školskoj godini 2022./2023*. 2022. Zagreb: Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.
- *Izvještaj za školsku godinu 1934/35. Državna klasična gimnazija viteškog kralja Aleksandra I Ujedinitelja*. God CCCXXVIII, sv. svezak 148. Zagreb, 1935.
- *Izvještaj Kr. velike gimnazije u Gospiću za školsku godinu 1910./1911*. Zagreb, 1911.

- Kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije. 2019. *Narodne novine*, 10/19. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_215.html
- Pasarić, Josip. 1908. Slobodni pismeni sastavi. *Nastavni vjesnik*, svezak 6, 462.
- Pastuović, Nikola. 2013. Kvaliteta predtercijarnog obrazovanja u Hrvatskoj s posebnim osvrtom na strukturu obveznog obrazovanja kao čimbenika njegove kvalitete. *Sociologija i prostor*, vol. 51, br. 3 (197), 449–470.
- Penca Palčić, Marjana. 2008. Utjecaj provjeravanja i ocjenjivanja znanja na učenje. *Život i škola*, vol. LIV, br. 19, 137–148.
- *Program Kralj. gimnazije u Karlovcu koncem školske godine 1881*. Karlovac, 1881.
- *Program Kraljevske gimnazije u Zagrebu koncem školske godine 1862*. Zagreb, 1862.
- Tatarin, Milovan. 2012. Ministrove muke po maturi. *Vijenac*, br. 447, 14. lipnja. https://www.matica.hr/vijenac/477/ministrove-muke-po-maturi-19138/
- Uloga književnosti u obrazovanju. Okrugli stol. *Umjetnost riječi*, 1–2, 2016, 101–133.

REMARKS ON SOME ASPECTS OF THE STATE MATURA EXAM AND THE TEACHING OF CROATIAN

SUMMARY

The first part of the paper provides an overview of the changes to the Croatian Language exam in the state matura introduced in the 2022/2023 school year, compared to the exam as it had been conducted until then. It is established that the number of literature tasks has been reduced. The paper points out the disproportion between the scope of material, the number and type of learning outcomes in grammar-school literature instruction on the one hand, and the number and type of questions used to assess this material on the other. The second part of the paper discusses the purpose of teaching literature and its role in encouraging students to think critically and creatively. This outcome has traditionally been achieved (also) through written assignments, including the essay task in the state matura. Given that the essay often meets considerable resistance both from students and the wider public, several topics that students were required to write about in the second half of the 19th century and the first third of the 20th century are presented here as illustrations. These topics testify to their complexity and imply a certain level of critical thinking and creativity. Thus, it becomes evident that the „new" demands placed on teaching and the state matura are, in fact, not entirely new.

Keywords: Croatian Language exam in the state matura, literature in the state matura, essay